

Study Circle Career Development Institute

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब/क) परीक्षा टेस्ट सेरीज

पेपर क्रमांक – २ : सामान्य क्षमता चाचणी टेस्ट (१)

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब/क) परीक्षा टेस्ट सेरीज

पेपर क्रमांक – २ : सामान्य क्षमता चाचणी टेस्ट (१)

- १) खालीलपैकी पश्चिम हिमालयाचे कोणते उपविभाग आहेत ?
a) सिक्कीम हिमालय   b) कुमाऊ हिमालय   c) दार्जिलिंग हिमालय   d) पंजाब हिमालय
पर्यायी उत्तरे :
१) (a) फक्त   २) (c) फक्त   ३) (a) आणि (d)   ४) (b) आणि (d)
- 1) Which of the following are the sub-divisions of Western Himalaya?
a) Sikkim Himalaya   b) Kumau Himalaya   c) Darjiling Himalaya   d) Punjab Himalaya
Answer options :
1) (a) only   2) (c) only   3) (a) and (d)   4) (b) and (d)
- २) दख्खनच्या पठारावर लाव्हारसाचे आडवे थर आढळतात.
अ) मुख्यत्वेकरून भेगी उद्रेकामुळे निर्मिती.
ब) चुनखडक व वालुकाश्म खडकांमुळे आडवे थर आढळतात.
क) लाव्हारस प्रामुख्याने अल्कधर्मी आडवे थर आढळतात.
वरीलपैकी कोणती/कोणते विधान/विधाने बरोबर आहेत ?
१) फक्त अ   २) फक्त अ आणि क   ३) फक्त अ आणि ब   ४) अ, ब, आणि क
- 2) Horizontal Lava layers observed on Deccan Plateau
a) are formed by Fissure Volcanoes.
b) are due to limestone and sandstone rocks that made the horizontal layers.
c) has Lava basic in nature
Which of the statements given above is/are correct?
1) Only a   2) Only a and c   3) Only a and b   4) a, b and c
- ३) कोकणातील खाड्यांचा उत्तर ते दक्षिण असा योग्य तो क्रम निवडा.
१) धरमतर, राजापुरी, जयगड, देवगड   २) धरमतर, जयगड, राजापुरी, देवगड
३) जयगड, राजापुरी, धरमतर, देवगड   ४) देवगड, जयगड, राजापुरी, धरमतर
- 3) Choose the correct sequence of creeks in Konkan from North to South.
1) Dharamtar, Rajapuri, Jaigad, Devgad   2) Dharamtar, Jaigad, Rajapuri, Devgad
3) Jaigad, Rajapuri, Dharamtar, Devgad   4) Devgad, Jaigad, Rajapuri, Dharamtar
- ४) डॉ. त्रिवार्ता यांच्या हवामान वर्गीकरणानुसार कोकण किनारपट्टीचा प्रदेश कोणत्या हवामान प्रकारात मोडतो ?
१) AM   २) BS   ३) AW   ४) AS
- 4) According to classification of climates by Dr. Triwartha, the climate of coastal region of Konkan is of which 'type'?
1) AM   2) BS   3) AW   4) AS

- ५) महाराष्ट्रातील खालील प्रदेशांची त्यांच्या वार्षिक सरासरी पर्जन्याच्या प्रमाणानुसार उतरत्या क्रमाने मांडणी असलेला योग्य पर्याय कोणता आहे ?
- १) कोकण - खान्देश - विदर्भ - मराठवाडा
  - २) कोकण - विदर्भ - खान्देश - मराठवाडा
  - ३) विदर्भ - कोकण - खान्देश - मराठवाडा
  - ४) मराठवाडा - खान्देश - विदर्भ - कोकण
- 5) Which of the following is the correct descending order sequence of the regions in Maharashtra in terms of annual average rainfall received?
- 1) Konkan - Khandesh - Vidarbha - Marathwada
  - 2) Konkan - Vidarbha - Khandesh - Marathwada
  - 3) Vidarbha - Konkan - Khandesh - Marathwada
  - 4) Marathwada - Khandesh - Vidarbha - Konkan
- ६) खालीलपैकी कोणता जिल्हा/कोणत्या जिल्ह्यांचे १००% भौगोलिक क्षेत्र गोदावरी नदी खोऱ्यात येत नाही ?
- १) औरंगाबाद आणि बीड
  - २) लातूर
  - ३) जालना आणि परभणी
  - ४) हिंगोली आणि नांदेड
- 6) Which of the following district/districts does *not* have 100% geographical area in the Godavari river basin ?
- 1) Aurangabad and Beed
  - 2) Latur
  - 3) Jalna and Parbhani
  - 4) Hingoli and Nanded
- ७) महाराष्ट्राची 'खार जमीन सुधारणा योजना' .....च्या साहाय्याने हाती घेण्यात आली.
- १) ब्रिटिश सरकार
  - २) ओईसीएफ, जपान
  - ३) युरोपियन इकॉनॉमिक कम्युनिटी फंड
  - ४) कॉमनवेल्थ कमिशन
- 7) "Salut and Reclamation Project" in Maharashtra was aided by .....
- 1) British Government
  - 2) OECF, Japan
  - 3) European Economic Community Fund
  - 4) Commonwealth Commission
- ८) रायगड जिल्ह्यातील मुरुड, रोहा व श्रीवर्धन तालुके कशासाठी प्रसिद्ध आहेत ?
- १) चिक्कू उत्पादन
  - २) डोलोमाइट उत्पादन
  - ३) क्रोमाइट उत्पादन
  - ४) बॉक्साइट उत्पादन
- 8) Murud, Roha and Shrivardhan tahsils of Raigad district are well known for :
- 1) Chikoo Production
  - 2) Dolomite Production
  - 3) Cromite Production
  - 4) Bauxite production
- ९) खालीलपैकी कुठल्या आदिवासी जमाती महाराष्ट्रात आढळतात.
- १) मुंडा, खोंड, भूमीज, उराँन
  - २) भिल्ल, गोंड, कोलाम, कातकरी
  - ३) बैगा, बोरो, चेंचू, कोया
  - ४) संथाल, कोल, गारो, लेपचा
- 9) Which of the following tribal communities are found in Maharashtra ?
- 1) Munda, Khond, Bhumis, Uraon
  - 2) Bhilla, Gond, Kolam, Katkari
  - 3) Baiga, Boro, Chenchu, Khoya
  - 4) Santhal, Kola, Garo, Lepcha

१०) महाराष्ट्रात कोणत्या कारणांमुळे दाट लोकसंख्या आहे?

- खनिजसंपत्ती, जलसिंचन
- कृषीप्रगती, उपलब्ध रोजगार, वाढते उद्योगधंदे
- वनस्पती, हवामान
- शिक्षण, आरोग्य

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत.

- १) फक्त (a)   २) फक्त (a), (b)   ३) फक्त (c), (d)   ४) फक्त (b)

10) Why is the population density high in Maharashtra?

- Mineral Resources, Irrigation
- Agricultural development, availability of labour, growing industries
- Vegetation, Climate
- Education, Health

Which of the statement/s given above is/are correct?

- 1) Only (a)   2) Only (a),(b)   3) Only (c),(d)   4) Only (b)

११) वाढत्या औद्योगिकीकरणामुळे नैसर्गिक साधनांचा प्रमाणापेक्षा जास्त वापर करतात कारण .....

- त्यांच्या प्रक्रियेत या साधनांता न्हास होतो.
- ती साधने (resource) निर्यात करतात.
- त्या साधनांची (resources) मालकी स्वतःकडे ठेवतात.
- त्या साधनांचा वापर त्यांच्या प्रक्रियेत कच्चा माल म्हणून वापरतात.

11) Increased industrialization exhaust the natural resources in abundant quantities because

- As they destroy these resources during the process.
- As they export them.
- As they own them
- As they use these resources as raw material during process.

१२) परिसंस्था बदल खालील कोणती विधाने बरोबर आहेत?

- परिसंस्था ही जैविक व भौतिक पर्यावरणाची बेरीज असते.
- परिसंस्था एक निर्धारित क्षेत्र व्याप्त करते.
- सौर ऊर्जा परिसंस्थेचा प्रमुख स्रोत आहे.
- परिसंस्थेचे ऊर्जा, जैविक, भौतिक हे तीन प्रमुख घटक आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (c) व (d) बरोबर आहेत   २) फक्त (a), (c) व (d) बरोबर आहेत
३) फक्त (b), (c) व (d) बरोबर आहेत   ४) सर्व बरोबर आहेत

12) Which of the following are correct about Eco system?

- An Eco system represents the sum of all living organisms and physical environment.
- Eco system occupies certain well defined area on the earth.
- Solar energy is the most significant source of energy.
- Three basic components of eco system include, energy, biotic and abiotic.

Answer options :

- 1) Only (c) and (d) are correct   2) Only (a), (c) and (d) are correct
3) Only (b), (c) and (d) are correct   4) All are correct

१३) आम्लयुक्त पर्जन्य म्हणजे काय ?

- १) ८०% कार्बन आणि २०% सल्फर डायऑक्साइड समाविष्ट
- २) ६० किंवा ७०% सल्फर डायऑक्साइड आणि ४० किंवा ३०% नायट्रोजन ऑक्साइड समाविष्ट
- ३) ८०% नायट्रोजन ऑक्साइड आणि २०% ऑक्सिजन समाविष्ट
- ४) ९०% ऑक्सिजन आणि १०% हेलियम समाविष्ट

13) What is acid rain ?

- 1) Contain 80% Carbon and 20% Sulphur dioxide.
- 2) Contains 60 or 70% Sulphur Dioxide and 40 or 30% Nitrogen Oxide
- 3) Contain 80% Nitrogen Oxide and 20% Oxygen
- 4) Contains 90% Oxygen and 10% Helium

१४) खालीलपैकी हरीत गृह वायू कोणते आहेत ?

- a) O₂   b) N₂O   c) CO₂   d) DH₄

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a), (b), (c)   २) (b), (c), (d)   ३) (c), (d), (a)   ४) (d), (a), (b)

14) Which among the following are greenhouse gases?

- a) O₂   b) N₂O   c) CO₂   d) CH₄

Answer options :

- 1) (a), (b), (c)   2) (b), (c), (d)   3) (c), (d), (a)   4) (d), (a), (b)

१५) पर्यावरण विषयक पहिल्या जागतिक परिषदेमध्ये कोणत्या समस्यांची चर्चा झाली ?

- a) पर्यावरणीय प्रदूषण, औद्योगिक व रासायनिक प्रदूषण
- b) अवर्षण, भूकंप, हरितगृह परिणाम
- c) वाळवंटीकरण, पूर, भूमीपात
- d) हरितगृह परिणाम, ओझोन क्षय, आम्लपर्जन्य

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत.

- १) (a) फक्त   २) (a) व (b) फक्त
३) (a) व (d) फक्त   ४) (c) व (d) फक्त

15) What issues were discussed in the 1st Earth Summit on Environment ?

- a) Envi-pollution, Industrial and Chemical pollution.
- b) Drought, Earthquake, Green house effect.
- c) Desertification, Flood, Land degradation.
- d) Green house effect, Depletion of Ozone, Acid rain.

Which of the statement/s given above is/are **correct**?

- 1) (a) only   2) (a) and (b) only
3) (a) and (d) only   4) (c) and (d) only

१६) ठराविक उंचीवरून खाली सोडलेल्या वस्तूसाठी .....

- १) ती वस्तू जमिनीपर्यंत पोहचेल तिची यांत्रिक ऊर्जा वाढत राहील.
- २) ती वस्तू जमिनीवर पोहचेल तेव्हा तिची स्थितिज ऊर्जा कमाल असेल.
- ३) त्या वस्तूची गतिज ऊर्जा कमीत कमी होत जाईल.
- ४) त्या वस्तूच्या गतिज ऊर्जेतील बदल व स्थितिज ऊर्जेतील बदल यांची बेरीज शून्य असेल.

- 16) For an object released from some height .....
- 1) the mechanical energy goes on increasing till the object reaches the ground.
  - 2) potential energy is maximum when it reaches the ground.
  - 3) the kinetic energy goes on decreasing.
  - 4) the sum of the change in kinetic energy and the change in potential energy is zero.
- १७) विद्युतवाहकाचा विद्युत्स्रोत हा त्या वाहकाच्या खालीलपैकी कोणत्या भौतिक स्थितीवर अवलंबून असतो ?
- a) विद्युतवाहकाची लांबी
  - b) विद्युतवाहकाच्या क्रॉस सेक्शनचे क्षेत्रफळ
  - c) विद्युतवाहकाची सामग्री
  - d) विद्युतवाहकाचे तापमान
- वरीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे ?
- 1) (a) फक्त
  - 2) (b) फक्त
  - 3) (a), (b) आणि (c)
  - 4) (a), (b), (c) आणि (d)
- 17) The resistance of a conductor depends on which of the following physical conditions of the conductor ?
- a) Length of the conductor
  - b) Area of cross section of the conductor
  - c) Material of the conductor
  - d) Temperature of the conductor
- Which of the statements given above is **correct** ?
- 1) (a) only
  - 2) (b) only
  - 3) (a), (b) and (c)
  - 4) (a), (b), (c) and (d)
- १८) पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **अयोग्य** आहे ?
- अ) अणु अंक म्हणजे अणु केंद्रकातील एकूण प्रोटॉन्सची संख्या.
  - ब) अणु वस्तुमान म्हणजे अणु केंद्रकातील एकूण प्रोटॉन्स व न्यूट्रॉन्सची संख्या.
- १) फक्त अ
  - २) फक्त ब
  - ३) दोन्ही अ आणि ब
  - ४) दोन्ही नाहीत
- 18) Which one of the following statements is/are **incorrect**?
- a) The number of protons in a nucleus is called its atomic number.
  - b) The total number of protons and neutrons constitute its mass number.
- 1) Only a
  - 2) Only b
  - 3) Both a and b
  - 4) Neither a nor b
- १९) खालील वाक्यांपैकी कोणते विधान **चुकीचे** आहे ?
- १) डायइथिल इथर हे सामान्य बहिरीकरणसाठी वापरतात.
  - २) इथिल अल्कोहोल हे सर्व प्रकारच्या दारू पदार्थांमध्ये असते.
  - ३) मिथिल अल्कोहोल हे साखर आंबविण्याच्या प्रक्रियेपासून तयार करतात.
  - ४) इथिलीन ग्लायकॉल हे साधारणपणे ऑटोमोबाईल इंजिनमध्ये अँटीफ्रीज म्हणून वापरतात.
- 19) Which of the following statements is false?
- 1) Diethyl ether has been used as a general anaesthetic.
  - 2) Ethyl alcohol is present in all alcoholic beverages.
  - 3) Methyl alcohol is produced by fermentation of sugar.
  - 4) Ethylene Glycol is commonly used as antifreeze for automobiles.
- २०) खालील विधाने पाहवीत आणि त्याप्रमाणे सांगावे :
- a) माशामध्ये स्थित्यंतर होत असते.
  - b) चपटे मासे जन्मताना चपटे नसतात.
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) (a) बरोबर (b) नाही
  - २) (b) बरोबर (a) नाही
  - ३) दोन्ही बरोबर आहेत
  - ४) दोन्ही चूक आहेत

20) Consider the following statements and state accordingly :

- a) There. is metamorphosis in fish. b) Flat fishes are not born flat.

Answer options :

- 1) (a) is correct, (b) is not 2) (b) is correct, (a) is not
3) Both are correct 4) Both are incorrect

२१) उस्मानाबादी शेळी संबंधित सत्य वाक्य लिहा.

- अ) लातूर, तुळजापूर, उदगीर तालुक्यात आढळते. ब) मटण आणि दूधासाठी उपयोगी
क) बहुतेक तपकिरी रंगात आढळते. ड) शरीराचे वजन २२-२४ किलो.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (अ) व (ड) २) (अ), (ब) व (क) ३) (अ) व (ब) ४) वरील सर्व

21) Write the true sentence/s regarding Osmanabadi Goat.

- a) Found in Latur, Tuljapur, Udgir Taluk b) Useful for meat and milk
c) Mostly brown colour d) Body weight is 22-24 kg.

Answer options :

- 1) (a) and (d) 2) (a),(b) and (c) 3) (a) and (b) 4) All above

२२) शेंगवर्गीय पिकांबाबत काय बरोबर आहे?

- अ) शेंगवर्गीय पीके अन्न व चारा म्हणून उपयुक्त आहेत.
ब) ते हवेतील नत्र (नायट्रोजन) स्थिरीकरण करतात.
क) तनांची वाढ थोपवून धरतात.
ड) स्फुरदायी मात्रा कमी लागते.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त अ २) फक्त ब आणि क ३) फक्त अ, ब, आणि क ४) फक्त ड

22) What is/are correct about legumes?

- a) Legumes are useful both as food and fodder.
b) They fix atmospheric nitrogen.
c) Suppress weed growth.
d) Require less quantity of phosphorus.

Answer options :

- 1) Only a 2) Only b and c 3) Only a, b, and c 4) Only d

२३) वनस्पतींच्या देठामध्ये मुक्त अंतरावर कॅल्शियम कार्बोनेटचे स्फटिक जमा होतात त्याला ..... म्हणतात.

- १) सिस्टोलिथस २) हिरड्या ३) अलकलॉईड्स ४) टॅनिन्स

23) The calcium carbonate crystals are deposited at the free end of the stalk of the plant called .....

- 1) cystoliths 2) gums 3) alkaloids 4) tannins

२४) सामान्य रंग छायाचित्रणात रुंद आणि निरोगी पाने हिरवी दिसतात, तर ती IR-अवरक्त वर्णपटलातील छायाचित्रात ..... रंगाची दिसतात.

- १) तपकिरी ते जांभळा २) हिरवा ते लाल ३) निळा ते पिवळा ४) लाल ते किरमिजी लाल

24) Healthy broad leaves will show green color when observed under normal color film, but they will show ..... color in IR (Infra-Red) color photograph.

- 1) Brown to purple 2) Green to Red 3) Blue to Yellow 4) Red to Magenta

- २५) विविध विद्याशाखामधील संकल्पना आणि सार यांच्या समावेशाद्वारे भौगोलिक माहिती प्रणाली हे तंत्र विकसित करण्यात आले आहे. या तंत्रामध्ये .....
- a) विविध स्रोतामधून प्राप्त झालेली सांख्यिकीय माहिती थेटपणे वापरता येते.
b) अंक स्वरूपात सांख्यिकीय माहितीची नोंदणी करणे ही प्राथमिक गरज आहे.
c) जी. पी. एस. किंवा दुय्यम स्रोताद्वारे मिळालेली सांख्यिकीय माहिती वापरता येत नाही.
d) विविध स्वरूपातील सांख्यिकीय माहिती वापरण्यासाठी प्रथम ती संगणकावर घेणे आवश्यक असते.
वरीलपैकी कोणते/कोणती विधान/ने बरोबर आहे/आहेत ?
- १) (a) आणि (c)   २) (b) आणि (d)   ३) (c) आणि (d)   ४) फक्त (b)
- 25) Geographic information system is a technique developed by incorporating concepts and contents in various fields of study. In this technique .....
- a) Statistical information can be used from different sources directly.
b) Registration of statistical information in digital form is the basic need.
c) Statistical information obtained from GPS or secondary sources cannot be used.
d) Statistical information in various forms has to be fed to a computer before it can be used.
Which of the above statements is/are correct ?
- 1) (a) and (c)   2) (b) and (d)   3) (c) and (d)   4) (b) only
- २६) ..... ही डेस्कटॉप व सर्व्हर लिनक्स ऑपरेटिंग सिस्टम भारतीय भाषेवर आधारित आहे, जी डेबीयन लिनक्स मार्फत C-DAC , चेन्नईने तयार केलेली आहे.
- १) हॉस (HOS)   २) बॉस (BOSS)   ३) इनडॉस (INDOS)   ४) ऑल इंडियन ओ.एस.
- 26) ..... is a Desktop and Server Linux Operating System with Indian language support derived from Debian Linux developed by C-DAC, Chennai.
- 1) HOS   2) BOSS   3) INDOS   4) All India OS
- २७) ओ एस आय मॉडेल मधले कुठले लेअर सोर्स संगणकाकडल्या फाईलचे पॅकेटमध्ये रूपांतर करते आणि रिसिन्हर संगणकाकडे त्यांची पुन्हा जोडणी करते ?
- १) ॲप्लिकेशन लेअर   २) सेशन लेअर   ३) नेटवर्क लेअर   ४) डेटा लिंक लेअर
- 27) What is the layer in the OSI model responsible for breaking a file into packets at source computer to be transported to receiver computer where they will be reassembled ?
- 1) Application Layer   2) Session Layer   3) Network Layer   4) Data Link Layer
- २८) खालीलपैकी कोणता प्रकार ऑनलाईन पर्यावरण आणि डिजिटल मिडियाशी संबंधित योग्य आणि नैतिक अन्वेषण करण्यास उपयोगी ठरतो ?
- १) सायबरइथिक्स   २) सायबरसेफ्टी   ३) सायबरसीक्युरिटी   ४) सायबरलॉ
- 28) Which of the following is used for exploring appropriate and ethical behaviours related to online environments and digital media ?
- 1) Cyberethics   2) Cybersafety   3) Cybersecurity   4) Cyberlaw

- २९) आरोग्य खात्याने नागरिकांसाठी एक अभिनव आरोग्य-सेवा विकसित केली आहे. आरोग्य खात्यास या विषयीची माहिती राज्यातील सर्व जिल्हाधिकार्यांना ई-मेलद्वारे कळवायची आहे. आरोग्य खात्याने ही माहिती स्वतःच्याच ई-मेल पत्त्यावर बीसीसी मध्ये सर्व जिल्हाधिकार्यांच्या ई-मेलचा पत्ता लिहून एकाच ई-मेलद्वारे पाठविली आहे. बीसीसी या शब्दाचा अर्थ काय ?
- १) ब्लॅक कार्बन कॉपी
२) ब्लाइंड कार्बन कॉपी
३) ब्लॅन्क कार्बन कॉपी
४) बोल्ड कार्बनी कॉपी
- 29) Health department has designated an innovative health service for citizen. The department wants to communicate the details regarding this scheme to all district collectors of the state via e-mail. A single self addressed e-mail was sent by the department with e-mail ids of all district collectors through the "bcc" field. What does the word "bcc" stand for?
- 1) Black carbon copy
2) Blind carbon copy
3) Blank carbon copy
4) Bold carbon copy
- ३०) ओझेडटर्न टेक्नॉलॉजी या कंपनीने भारतात प्रथम आणलेले क्लाऊड बेसड टॅबलेट पी. सी. सोल्युशनचे नाव काय ?
- १) इ-ट्युटर
२) अल्फा-ट्युटर
३) एक्स-ट्युटर
४) बिटा-ट्युटर
- 30) What is the first cloud based tablet PC solution launched in India by Oztern?
- 1) E-tutor
2) alpha-tutor
3) X-tutor
4) β -tutor
- ३१) भाववाढीचा ऋणकोवर काय परिणाम होतो ?
- १) फायदा होतो
२) तोटा होतो
३) शोषण होते
४) परिणाम नाही
- 31) What is the effect of inflation on debtor ?
- 1) Benefited
2) Bears the loss
3) Exploited
4) No effect
- ३२) खालीलपैकी कोणते वैशिष्ट्य विदेशी कर्जाशी संबंधित आहे ?
- १) विदेशी कर्जे देशी मुद्रा वापरून परतफेड करता येते.
२) विदेशी कर्जे सक्तीची असतात.
३) विदेशी कर्जांमुळे प्रत्यक्ष वित्तीय ताण निर्माण होतो.
४) वरीलपैकी कोणतेही नाही.
- 32) Which one of the following is the characteristic of an external debt?
- 1) They are payable in domestic currency.
2) They are compulsory.
3) They result in direct money burden.
4) None of the above.
- ३३) परकीय विनिमय बाजाराचे कार्य हे पुढीलप्रमाणे आहे.
- १) आर्थिक व्यापारात अल्प मुदतीचा पतपुरवठा करणे.
२) एका राज्यातून दुसऱ्या राष्ट्रात निधी हस्तांतरण करणे.
३) भाववाढीला तोंड देण्यासाठी उपाययोजना करणे.
४) आंतरराष्ट्रीय पर्यटनाला चालना देणे.
- 33) The function of foreign exchange market is .....
- 1) To provide small capital finance
2) To transfer the funds from one country to another country
3) To control the rates of consumer goods
4) To increase international tourism

३४) खालील जोड्या लावा :

(I)	(II)
अ) इंदिरा आवास योजना (IAY)	i) १९८५-८६
ब) जवाहर रोजगार योजना (JRY)	ii) १९८०
क) स्वर्णजयंती ग्राम स्वरोजगार योजना (SGSY)	iii) १९९९
ड) एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम (IRDP)	iv) १९८९

पर्यायी उत्तरे :

(अ)	(ब)	(क)	(ड)
१) (I) (IV) (III) (II)			
२) (III) (I) (II) (IV)			
३) (II) (III) (IV) (I)			
४) (IV) (II) (I) (III)			

34) Match the following pairs :

(I)	(II)
a) Indira Awaas Yojana (IAY)	I) 1985-86
b) Jawahar Rojgar Yojana (JRY)	II) 1980
c) Swarnajayanti Gram Swarozgar Yojana (SGSY)	III) 1999
d) Integrated Rural Development Programme (IRDP)	IV) 1989

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	I	IV	III	II
2)	III	I	II	IV
3)	II	III	IV	I
4)	IV	II	I	III

३५) कोणत्या बेकारीच्या प्रकारामध्ये श्रमिकांची सीमांत उत्पादकता शून्य किंवा उणे असते ?

- १) चक्रीय बेकारी   २) प्रच्छन्न बेकारी   ३) खुली बेकारी   ४) हंगामी बेकारी

35) In which type of unemployment the marginal productivity of labour remains zero or negative?

- 1) Cyclical unemployment   2) Disguised unemployment
3) Open unemployment   4) Seasonal unemployment

३६) भारताचे पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी दारिद्र्य रेषेखालील कुटुंबातील महिलांना एल.पी.जी. (LPG) गॅस कनेक्शन देण्यासाठी कोणती योजना अमलात आणली ?

- १) प्रधानमंत्री सुरक्षा विमा योजना
२) प्रधानमंत्री उज्वला योजना (PMUY)
३) प्रधानमंत्री जीवन ज्योती विमा योजना (PMJJBY)
४) प्रधानमंत्री गरीब कल्याण योजना

36) Which scheme is implemented by the Indian Prime Minister, Mr. Narendra Modi for providing free LPG connections to women from BPL households?

- 1) Pradhan Mantri Suraksha Bima Yojana
2) Pradhan Mantri Ujjwala Yojana (PMUY)
3) Pradhan Mantri Jeevan Jyoti Bima Yojana (PMJJBY)
4) Pradhan Mantri Garib Kalyan Yojana

- ३७) दत्त यांच्या 'भारतातील टाळेबंदीवरील' अभ्यासावरून जागतिकीकरण, उदारीकरण व खाजगीकरण खालीलपैकी कोणती उद्दिष्टे पूर्ण झाली ?
- अतिरिक्त श्रमिक (कामगार) कमी करणे
  - कामगारांचे कामाचे तास वाढवणे.
  - प्रती कामगाराचा कार्यभार वाढवणे.
  - टाळेबंदीच्या पूर्ण वेळेत कामगारांना 'काम नाही, वेतन नाही' ची जबरदस्त करणे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) वरील सर्व   २) (a) आणि (b) फक्त   ३) (b) आणि (c) फक्त   ४) (c) आणि (d) फक्त
- 37) In the study of "Lack outs in India' Datt concluded that following objectives were achieved in the era of LPG.
- To bring about reduction in surplus labour.
  - To increase work-hours for workers.
  - To increases workload per worker.
  - To force workers to accept 'no work no pay' for the entire period of lackout.

Answer options :

- 1) All the above   2) (a) and (b)   3) (b) and (c) only   4) (c) and (d) only
- ३८) 'गोपीनाथ मुंडे शेतकरी अपघात विमा योजना २०१५-१६' संदर्भात खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने चुकीची आहेत ?
- खातेदाराचा अपघाती मृत्यू झाल्यास रु. दोन लाख नुकसान भरपाई मिळेल.
  - योजना कालावधीत संपूर्ण दिवसासाठी ही योजना लागू आहे.
  - या योजनेपूर्वी शेतकऱ्यांनी अन्य विमा संस्थेकडे विमा उतरविला असल्यास त्यांना या योजनेचा लाभ मिळणार नाही.
  - लाभार्थीचा वयोगट वय १० ते ७५ वर्षे हा आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) केवळ (अ), (ब) व (क)   २) केवळ (ब) व (क)
- ३) केवळ (क)   ४) केवळ (क) व (ड)
- 38) Which of the following statement/statements is/are incorrect regarding Gopinath Nkunde Farmer Accident Vinka Ngmojana 2015-16?
- Accidental loss of the account holder Rs. 2 lakh as compensation.
  - The scheme is applicable for the entire day during the scheme period.
  - Farmers will not be able to get the benefit of crop evaluation if the farmers have submitted their crop to the Food and Agriculture Organization prior to crop evaluation.
  - The age group of beneficiaries is 10 to 75 years.

Answer options :

- 1) (a), (b) and (c) only   2) (b) and (c) only   3) (c) only   4) (c) and (d) only
- ३९) शेतकरी, बाजार माहिती व्यवस्थेचा उपयोग, त्यांचे कृषि उत्पादनाचे नियोजन, काढणीच्या वेळा तसेच काढणी पश्चात नियोजन कार्यासाठी वापरतात. ह्या माहितीचा उपयोग
- अल्प तसेच दिर्घ मुदतीच्या उत्पादन नियोजनात होतो.
  - उत्पादनांना बाजारपेठांमध्ये योग्य किंमत मिळण्यासाठी होतो.
  - उत्पन्नामध्ये सातत्य राहण्यास मदत करते.
  - वरील सर्व कार्यामध्ये मदत करते.

योग्य पर्याय निवडा :

- १) (अ) आणि (ब) फक्त   २) (ब) आणि (क) फक्त   ३) (अ) आणि (क) फक्त   ४) (ड) फक्त

- 39) Farmers can make use of market information to plan agricultural production, harvesting dates and post-harvest operations. It helps
- in production planning based on short and long term.
  - in obtaining better prices for products in the market.
  - in stabilising the income.
  - in all the above works
- Choose the correct option :
- 1) (a) and (b) only   2) (b) and (c) only   3) (a) and (c) only   4) (d) only
- ४०) रिझर्व्ह बँकेची मौद्रिक कार्ये ..... शी संबंधित आहेत.
- राजवित्तीय धोरण नियंत्रण व नियमन
  - पैसा आणि पत नियंत्रण व नियमन
  - ग्रामीण व अर्धनगरी भागात बँकिंग सेवांचा विस्तार
  - व्यापारी व सहकारी बँकांचे पर्यवेक्षण व नियंत्रण
- 40) Monetary functions of RBI are related to.....
- control and regulation of fiscal policy
  - control and regulation of money and credit.
  - extending banking facilities to rural and semi urban area.
  - supervision and control over commercial and co-operative banks.
- ४१) सरकारच्या उत्पन्नापेक्षा खर्च जास्त असलेले अंदाजपत्रक कोणते ?
- संतुलित अंदाजपत्रक
  - शिलकी अंदाजपत्रक
  - तुटीचे अंदाजपत्रक
  - यापैकी नाही
- 41) What the Government Budget exhibiting more expenditure than the income is called ?
- Balance Budget
  - Surplus Budget
  - Deficit Budget
  - None of the above
- ४२) a) बहुराष्ट्रीय कंपन्यांच्या येण्यामुळे ग्राहकोपयोगी वस्तूंचे उत्पादन करणाऱ्या लघू व मध्यम उद्योगधंद्याचे नुकसान झाले.
b) सार्वजनिक क्षेत्राला सर्वात अधिक भूमिका देऊ केली.
c) शेती व शेतीवर अवलंबून असणाऱ्या उद्योगधंद्यामुळे जो रोजगार निर्माण होतो त्याला बगल दिली.
d) खाजगी क्षेत्रातील गुंतवणुकीची प्रक्रिया लांबणीवर टाकली.
- वरीलपैकी कोणत्या उदारीकरण, खाजगीकरण व जागतिकीकरण (एलपीजी) मॉडेलच्या उणिवा आहेत?
- (a) आणि (b) फक्त
  - (b) आणि (c) फक्त
  - (c) आणि (d) फक्त
  - वरील सर्व
- 42) a) By permitting entry of multinationals in consumer goods sector, the model has hit the interests of small and medium sector.
b) It emphasised a bigger role for the public sector.
c) It bypasses agriculture and agro-based industries which are a major source of generation of employment.
d) It delayed the process of private investment.
- Which of the above are fundamental weaknesses of LPG model?
- (a) and (b) only
  - (a) and (c) only
  - (c) and (d) only
  - All the above

- ४३) 'भारत नेट' प्रकल्पासंदर्भात खालील विधान/विधाने बरोबर आहेत :
- अ) राज्यातील सर्व २९ हजार ग्रामपंचायती डिजिटल करणे.
ब) नागपूर जिल्ह्यातील सर्व ग्रामपंचायती डिजिटल करण्यात येणे.
क) सदर योजना टप्प्या-टप्प्याने नगरपालिका क्षेत्रातही राबविली जाणे.
ड) सदर उपक्रम राबविणारे महाराष्ट्र हे देशातील एकमेव राज्य आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (अ) व (ड) बरोबर
२) (क) व (ड) बरोबर
३) (अ),(क) व (ड) बरोबर
४) (अ) व (ब) बरोबर

- 43) The following statement/statements are correct regarding the Bharat Net Project:
- a) Digitization of all 29 thousand Grampanchamati in Rajngam.
b) Digitization of all Grampanchamati in Nagpur district.
c) The said project should be implemented step by step in the municipal area as well.
d) Ngaharashtra is the only state in the country to implement the said sub-paragraph.

Answer options :

- 1) (a) and (d) are correct
2) (c) and (d) are correct
3) (a), (c) and (d) are correct
4) (a) and (b) are correct

- ४४) जागतिकीकरणाचा भारताच्या विदेशी चलन साठ्यावर काय परिणाम झाला ?

- १) विदेशी चलनसाठ्यात वाढ झाली
२) विदेशी चलनसाठ्यात घट झाली
३) काहीही परिणाम झाला नाही
४) विदेशी चलनसाठा शून्य झाला

- 44) What was the effect of Globalisation on the foreign exchange stock ?

- 1) Foreign exchange stock increased
2) Foreign exchange stock declined
3) No effect
4) Foreign exchange stock became zero

- ४५) 'सेंद्रिय शेती/विषमुक्त शेती' या योजनेच्या अंमलबजावणीतील पहिल्या टप्प्यांमध्ये खालीलपैकी कोणत्या जिल्ह्यांचा समावेश करण्यात आला ?

- १) नागपूर, चंद्रपूर, भंडारा, गोंदिया, गडचिरोली, वर्धा
२) ठाणे, पालघर, रत्नागिरी, गडचिरोली, नंदुरबार
३) अमरावती, अकोला, बुलढाणा, वाशीम, यवतमाळ, वर्धा
४) सातारा, सांगली, कोल्हापूर, पुणे, नाशिक

- 45) Which of the following districts were covered in the first phase of the 'Integrated Agriculture/Integrated Agriculture' programme?

- 1) Nagpur, Chandrapur, Bhandara, Gondingma, Gadchiroli, Wardha
2) Thane, Palghar, Ratnagiri, Gadchiroli, Nandurbar
3) Ankravati, Akola, Buldhana, Washink, Namwatankal, Wardha
4) Satara, Sangli, Kolhapur, Pune, Nashik

- ४६) भारतीय राज्यघटनेच्या स्रोतासंदर्भात सूची अ व सूची ब यांच्या जोड्या जुळवा

सूची-अ

- a) ब्रिटिश राज्यघटना
b) आयर्लंडची राज्यघटना
c) ऑस्ट्रेलियाची राज्यघटना
d) अमेरिकेची राज्यघटना

सूची-ब

- i) उपराष्ट्रपतीचे पद
ii) संसदेच्या दोन्ही सभागृहांची संयुक्त बैठक
iii) मार्गदर्शक तत्वे
iv) कॅबिनेट व्यवस्था

पर्यायी उत्तरे :

- (a) (b) (c) (d)
1) (iv) (iii) (ii) (i)
2) (i) (ii) (iii) (iv)
3) (iii) (iv) (i) (ii)
4) (ii) (i) (iv) (iii)

46) With regard to the sources of Indian Constitution match **List - A with List - B**

List-A

- a) British Constitution
b) Irish Constitution
c) Austrilian Constitution
d) American Constitution

List-B

- i) Post of Vice-President
ii) Joint Session of Two House of Parliament
iii) Directive Principles
iv) Cabinet System

Answer options : :

- (a) (b) (c) (d)
1) (iv) (iii) (ii) (i)
2) (i) (ii) (iii) (iv)
3) (iii) (iv) (i) (ii)
4) (ii) (i) (iv) (iii)

४७) इ.स. .... मध्ये एका घटनादुरुस्तीनुसार 'धर्मनिरपेक्ष' आणि 'समाजवादी' या दोन संज्ञा राज्यघटनेच्या प्रस्तावनेत समाविष्ट करण्यात आल्या.

- १) १९७२   २) १९७३   ३) १९७४   ४) १९७६

47) The term 'Secular' and 'Socialist' were added to the Preamble of the Constitution by a constitutional amendment in the year .....

- 1) 1972   2) 1973   3) 1974   4) 1976

४८) भारतीय संविधानासंदर्भात खालील जोड्या जुळवा.

A - (कलमे)

- a) १२ ते ३५
b) ५२ ते १५१
c) ३५२ ते ३६०
d) ३६८

B - (तपशील)

- i) घटनादुरुस्ती प्रक्रिया
ii) केंद्रीय शासनविषयक तरतुदी
iii) मूलभूत हक्क
iv) आणीबाणी विषयक तरतुदी

पर्यायी उत्तरे :

- (a) (b) (c) (d)
१) (iii) (iv) (i) (ii)
२) (iii) (ii) (iv) (i)
३) (iii) (i) (ii) (iv)
४) (iii) (ii) (i) (iv)

48) Match the following pairs with reference to the Indian Constitution :

A - (Article)

- a) 12 to 35
- b) 52 to 151
- c) 352 to 360
- d) 368

B - (Particulars)

- i) Amendment Process
- ii) Provisions related to Union Government
- iii) Fundamental Rights
- iv) Emergency Provisions

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
2)	(iii)	(ii)	(iv)	(i)
3)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
4)	(iii)	(ii)	(i)	(iv)

४९) समानतेच्या हक्काखाली राज्याला कोणाकरता विशेष तरतूद करता येते ?

१) स्त्रिया	२) बालक
३) स्त्रिया व बालक	४) कोणाकरताच नाही.

49) In respect of whom does the Constitution allow the state to make special provisions for quality?

1) Women	2) Children
3) Women and children	4) For none

५०) खालीलपैकी कोणती दोन विधाने **बरोबर** आहेत ?

- A) मार्गदर्शक तत्वांच्या अंमलबजावणीसाठी न्यायालयात दाद मागता येत नाही.
- B) मूलभूत हक्कांना न्यायालयीन संरक्षण नाही.
- C) मूलभूत हक्कांना न्यायालयीन संरक्षण आहे.
- D) मार्गदर्शक तत्वांच्या अंमलबजावणीसाठी न्यायालयात दाद मागता येते.

पर्यायी उत्तरे :

१) (A), (C)	२) (A), (B)	३) (B), (D)	४) (C), (D)

50) Which two of the following statements are **correct** ?

- A) Courts cannot be approached for implementation of the directive principles.
- B) Fundamental rights have no judicial protection.
- C) Fundamental rights have judicial protection.
- D) The courts can be approached for implementation of the directive principles.

Answer options :

1) (A), (C)	2) (A), (B)	3) (B), (D)	4) (C), (D)

५१) खालील विधाने पहा :

अ) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या अध्यक्ष व सदस्यांची नियुक्ती मा. राज्यपालांकडून केली जाते.

ब) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाचे अध्यक्ष व सदस्यांचे निवृत्ती वय ६२ वर्षे किंवा सेवेची सहा वर्षे पूर्ण होईतो पर्यंत - यापैकी जे आधी येईल ते असे ठरवलेले आहे.

वरीलपैकी कोणते/ती विधान/ने **बरोबर** आहे/त ?

१) फक्त अ	२) फक्त ब	३) अ आणि ब	४) यापैकी नाही

51) Consider the following statements :

- a) The Chairman and the members of the MPSC are appointed by the Hon'ble Governor.
b) The age of retirement of the Chairman and the members of MPSC is 62 years or completion of 6 years in service whichever is earlier.

Which of the statements given above is/are **correct**?

- 1) Only a   2) Only b   3) a and b   4) None of these

५२) उत्तर-पूर्व राज्यांपैकी कोणत्या भारतीय राज्यांमध्ये आंतररेखा परवाना पद्धती अस्तित्वात आहे?

- १) मिझोराम, अरुणाचल प्रदेश आणि नागालँड
२) अरुणाचल प्रदेश, सिक्किम आणि नागालँड
३) सिक्किम, त्रिपुरा आणि मेघालय
४) त्रिपुरा, मेघालय आणि नागालँड

52) The Inner Line Permit (ILP) system exists in which of the following North-East Indian States?

- 1) Mizoram, Arunachal Pradesh and Nagaland
2) Arunachal Pradesh, Sikkim and Nagaland
3) Sikkim, Tripura and Nagaland
4) Tripura, Meghalaya and Nagaland

५३) खालील विधाने पहा :

- अ) उच्च न्यायालयातील न्यायाधीशांची नियुक्ती राष्ट्रपती करतात.
ब) उच्च न्यायालयातील मुख्य व इतर न्यायाधीशांचे निवृत्तीचे वय ६२ वर्षे आहे.
क) उच्च न्यायालयातील न्यायाधीशांची संख्या राष्ट्रपतीकडून निश्चित केली जाते.
वरीलपैकी कोणती विधाने **बरोबर** आहेत?

- १) अ आणि ब   २) ब आणि क   ३) अ आणि क   ४) अ, ब आणि क

53) Consider the following statements :

- a) The Judges of the High Court are appointed by the President.
b) The Chief Justice and other Judges of the High Court retire at the age of 62 years.
c) The number of Judges of the High Court is determined by the President.

Which of the statements given above are **correct**?

- 1) a and b   2) b and c   3) a and c   4) a, b and c

५४) अरुणाचल प्रदेशामध्ये घडलेल्या घटनांच्या संदर्भात पुढील विधानांचा विचार करा :

विधान (A) : राज्याच्या राज्यपालांनी केलेली राष्ट्रपती राजवटीची शिफारस न्यायालयीन चिकित्सेच्या कक्षेत येत नाही.

कारण (R) : भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद ३६१ नुसार राज्यपालांनी त्यांच्या कार्यकक्षेत राहून केलेल्या कृतीला कायदेशीर कारवाई पासून संरक्षण दिले गेले आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (A) आणि (R) दोन्ही सत्य असून (R) हा (A) चा योग्य खुलासा आहे.
२) (A) आणि (R) दोन्ही सत्य असून (R) हा (A) चा योग्य खुलासा नाही.
३) (A) अयोग्य आहे (R) योग्य आहे.
४) (A) आणि (R) दोन्ही चुकीचे आहेत.

- 54) In the context of events unfolding in the Arunachal Pradesh, consider the following statements :
Assertion (A) : A state Governor's recommendation in relation to the imposition of President's rule cannot be scrutinised by a court of law.
Reason (R) : Article 361 of the Constitution gives the Governor protection from legal action for acts done in performance of his powers and duties.
Answer options :
1) (A) and (R) both are true and (R) is correct explanation for (A).
2) (A) and (R) both are true and (R) is not correct explanation for (A).
3) (A) is incorrect (R) is correct.
4) (A) and (R) both are incorrect.
- ५५) राज्य विधिमंडळाच्या एका अधिवेशनातील शेवटची बैठक आणि पुढील अधिवेशनाकरिता ठरविलेल्या पहिल्या बैठकीची तारीख यांमध्ये जास्त अंतर मात्र पडू नये
१) सहा महिन्यापेक्षा   २) १ वर्षापेक्षा   ३) तीन महिन्यापेक्षा   ४) १ महिन्यापेक्षा
- 55) There should not be the time limit of more than ..... between the last meeting of the session of State Legislative Assembly and the first meeting of the next session of the State Legislative Assembly.
1) Six months   2) 1 Year   3) Three months   4) One month
- ५६) कोणत्या कलमानुसार न्यायाधीशांचे वेतन व भत्ते ठरविण्याचा अधिकार संसदेला आहे ?
१) कलम नं. २२१ (१)   २) कलम नं. २२३ (२)
३) कलम नं. २२४ (३)   ४) कलम नं. २२५(४)
- 56) Which article given right to Parliament to decide the payment and allowance of Judges?
1) Article No. 221 (1)   2) Article No. 223 (2)
3) Article No. 224 (3)   4) Article No. 225 (4)
- ५७) राष्ट्रपतीपदाच्या निवडणुकीमध्ये खालीलपैकी कोणाला मतदान करता येत नाही ?
१) निवडून आलेले लोकसभेचे सदस्य   २) निवडून आलेले राज्यसभेचे सदस्य
३) विधान परिषदेचे सदस्य   ४) यापैकी कोणीही नाही
- 57) Which one of the following does not take part in the election of the President ?
1) elected members of Lok Sabha   2) elected members of Rajya Sabha
3) members of the legislative councils   4) none of the above
- ५८) महाराष्ट्र शासनाने भूषण गगराणी समिती १९९७ साली कशासाठी नेमली होती ?
१) प्रशासकीय सुधारणा आयोगाच्या शिफारशीचा अभ्यास करण्यासाठी
२) ग्रामपंचायतीच्या प्रशासकीय व आर्थिक बाबींसंबंधी अभ्यास करण्यासाठी
३) नगरपालिका व महानगरपालिका यांच्या जकातीबाबत अभ्यास करण्यासाठी
४) जिल्हा परिषद निवडणूक सुधारणाबाबत अभ्यास करण्यासाठी

- 58) The Maharashtra Government appointed Bhushan Gagrani Committee in 1997. What was the aim of it ?
- 1) To study recommendations of Administrative Reform Commission.
  - 2) To study about administrative and Financial matters of Gram Panchayat.
  - 3) To study about Octroi of Municipal Councils and Corporations.
  - 4) To study election reforms of Zilla Parishad.
- ५९) खालीलपैकी कोणती जिल्हा परिषदेच्या अध्यक्षंचे कार्य नाही ?
- १) जिल्हा परिषदेची बैठक बोलावणे व अध्यक्षस्थान स्वीकारून कामकाज चालविणे.
  - २) जिल्हा परिषदेची कागदपत्रे आणि अभिलेख पाहणे व तपासणे.
  - ३) आर्थिक बाबीवर आणि प्रशासनावर नियंत्रण ठेवणे.
  - ४) मुख्यकार्याधिकाऱ्याचा गोपनीय अहवाल मुख्यमंत्र्याकडे पाठविणे.
- 59) Which one of the following is not a function of the President of Zilla Parishad?
- 1) To summon and preside over the meeting of Zilla Parishad.
  - 2) To see and check the documents and records.
  - 3) To supervise and control financial matters and the administration.
  - 4) To send the confidential report of Chief Executive Officer to the Chief Minister.
- ६०) कमाल जमीनधारणा कायद्याचे उद्दिष्ट कोणते ?
- १) मोजक्या हातात जमीन संकलित होण्यास प्रतिबंध घालणे
  - २) कमाल जमीन धारणा कायदांतर्गत अधिगृहीत केलेल्या अतिरिक्त जमिनीवर भूमिहीन मजुरांचे पुनर्वसन करणे
  - ३) सामाजिक न्याय प्रस्थापित करणे
  - ४) वरील सर्व
- 60) What are the objectives of Land Ceiling Act ?
- 1) To check accumulation of land in few hands
  - 2) Rehabilitation of landless labours one surplus land acquired from ceiling of holding
  - 3) To establish social justice
  - 4) All above
- ६१) माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ चे दुसरी अनुसूची अधिनियमाच्या कोणत्या कलमाशी संबंधित आहे ?
- १) कलम १३
  - २) कलम १८
  - ३) कलम २४
  - ४) कलम ३०
- 61) The Second Schedule of the RTI Act, 2005 is related with which Section of the Act ?
- 1) Section 13
  - 2) Section 18
  - 3) Section 24
  - 4) Section 36
- ६२) खालीलपैकी बरोबर असणारे वाक्य ओळखा :
- अ) माहिती मिळविण्याची विनंती करणाऱ्या अर्जदाराने लेखी विनंती करणे गरजेचे आहे.
- ब) जन माहिती अधिकारी यांनी व्यक्तीच्या जीवित अथवा स्वातंत्र्यासंबंधीची माहिती ३० दिवसांच्या आत द्यावी.
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) फक्त अ खरे आहे
  - २) फक्त ब खरे आहे
  - ३) अ व ब दोन्ही खरे आहे
  - ४) अ व ब दोन्ही खोटे आहे

62) Identify the correct statements among the following :

a) Applicant has to give the request for information in writing.

b) Public Information Officer shall give the information concerning life and liberty of a person within 30 days.

Answer Options :

1) Only a is true

2) Only b is true

3) Both a and b are true

4) Both a and b are false

६३) माहिती अधिकार कायदा, २००५ अन्वये खालीलपैकी कोणत्या कलमांतर्गत जन माहिती अधिकारी, दुसऱ्या सार्वजनिक प्राधिकरणाशी संबंधित अर्ज हस्तांतरित करतील ?

१) कलम ६(३)

२) कलम ६(१)

३) कलम २(e)

४) कलम ५(२)

63) Under which of the following sections of the Right to Information Act, 2005, does the Public Information Officer have to transfer the application concerning another public authority ?

1) Section 6(3)

2) Section 6(1)

3) Section 2(e)

4) Section 5(2)

६४) माहितीच्या अधिकाराचा अर्ज दाखल करण्याकरिता वयाचा काय निकष आहे ?

१) १६ वर्षे व अधिक

२) १८ वर्षे व अधिक

३) २१ वर्षे व अधिक

४) वयाचा कोणताही निकष नाही

64) What is the age criteria to file an RTI application ?

1) 16 years and above

2) 18 years and above

3) 21 years and above

4) No age criteria

६५) 'माहितीचा अधिकार' यांचा अर्थ, कोणत्याही सार्वजनिक प्राधिकरणाकडे असलेली किंवा त्याच्या नियंत्रणात असलेली व या अधिनियमा अन्वये मिळविता येण्याजोगी माहिती मिळविण्याचा अधिकार असा आहे आणि त्यामध्ये -

अ) काम, कागदपत्रे, नोंदी यांची तपासणी

ब) नोट्स वगळता कागदपत्रांच्या प्रमाणित प्रती वा उतारे

क) सामग्री प्रमाणित असो वा नसो, त्यांचे नमुने घेणे

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ आणि ब बरोबर

२) फक्त क बरोबर

३) फक्त अ बरोबर आहे

४) वरील सर्व बरोबर आहेत

65) 'Right to Information' means the right to information accessible under this Act which is held by or under the control of any public authority and includes the right to

a) Inspection of work, documents, records

b) Taking extracts or certified copies of documents except notes

c) Taking samples of material irrespective of their certification

Answer Options :

1) Only a and b are correct

2) Only c is correct

3) Only a is correct

4) All the above are correct

६६) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क कायदा, २०१५ दृष्टीने खालील विधाने विचारात घ्या :

विधान I : सार्वजनिक प्राधिकरण कायद्याच्या कलम ८ अन्वये प्रथम अपिलीय अधिकारी म्हणून काम करण्यासाठी गट ब किंवा त्याच्या समतुल्य श्रेणीपेक्षा कमी दर्जाचा नसलेला अधिकारी नियुक्त करेल जो पदनिर्देशित अधिकाऱ्याच्या दर्जापेक्षा उच्च दर्जाचा असेल.

विधान II : सार्वजनिक प्राधिकरण प्रथम देखरेख अधिकारी म्हणून काम करण्यासाठी वरिष्ठ परंतु पदनिर्देशित अधिकाऱ्याच्या दर्जापेक्षा कमी असलेल्या अधिकाऱ्याची नियुक्ती करेल.

पर्यायी उत्तरे :

- १) विधान I बरोबर आहे; II चुकीचे
२) विधान II बरोबर आहे; I चुकीचे
३) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत
४) दोन्ही विधाने चुकीची आहेत

66) Consider the following statements in view of the Maharashtra Right to Public Services Act, 2015:

Statement I : The Public Authority shall appoint an officer not below the rank of Group B or its equivalent rank who is superior in rank to the Designated Officer to act as First Appellate Authority under section 8 of the Act.

Statement II : The Public Authority shall appoint an officer who is superior but below the rank of Designated Officer to act as First Monitoring Officer.

Answer Options:

- 1) Statement I is correct; II is incorrect
2) Statement II is correct; I is incorrect
3) Both the statements are correct
4) Both the statements are incorrect

६७) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५ च्या अनुषंगाने जोड्या लावा :

कलम

तरतूद

- अ) २३ i) निर्देश देण्याचा शासनाचा अधिकार
ब) २४ ii) खोटी किंवा चुकीची माहिती इत्यादी देणाऱ्या पात्र व्यक्ती विरुद्धची कारवाई
क) २५ iii) न्यायालयाच्या अधिकारितेस रोध
ड) २६ iv) सद्भावनेने केलेल्या कृतीस संरक्षण

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	i	iii	iv	ii
२)	ii	i	iii	iv
३)	iii	iv	i	ii
४)	ii	i	iv	iii

67) Match the following regarding the Maharashtra Right to Public Services Act, 2015 :

Section

Provision

- a) 23 i. Power of Government to issue directions
b) 24 ii. Action against eligible person for giving false or frivolous information
c) 25 ii. Bar of Jurisdiction of court
d) 26 iv. Protection for action taken in good faith

Answer Options :

	A	B	C	D
1)	i	iii	iv	ii
2)	ii	i	iii	iv
3)	iii	iv	i	ii
4)	ii	i	iv	iii

- ६८) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क कायदांतर्गत मुख्य आयुक्तांना काढून टाकण्याची तरतूद खालीलपैकी कोणत्या कलमात करण्यात आली आहे ?
- १) कलम १५   २) कलम १९   ३) कलम २२   ४) वरीलपैकी काहीही नाही
- 68) Provisions to remove the Chief Commissioner under Maharashtra Right to Public Services Act is made under which of the following section ?
- 1) Section 15   2) Section 19   3) Section 22   4) None of the above
- ६९) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियमाच्या कोणत्या कलमांद्वारे, मुख्य आयुक्ताचा पदावधी व सेवेच्या शर्ती ठरवल्या आहेत ?
- १) कलम १२   २) कलम १३   ३) कलम १४   ४) कलम १५
- 69) Under the Maharashtra Right to Public Services Act, by which section is the term of office and conditions of service of the Chief Commissioner provided ?
- 1) Section 12   2) Section 13   3) Section 14   4) Section 15
- ७०) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५ चे कोणते कलम अपील प्राधिकार्याच्या नियुक्तीशी संबंधित आहे ?
- १) कलम ७   २) कलम ८   ३) कलम ९   ४) कलम १०
- 70) Which section of the Maharashtra Right to Public Services Act, 2015 deals with appointment of appellate authority ?
- 1) Section 7   2) Section 8   3) Section 9   4) Section 10
- ७१) खालील विधाने पहा.
- a) भारत आणि चीन मधील सीमारेषा मॅकमोहन रेषा म्हणून ओळखली जाते.
b) ती १९१६ मध्ये निश्चित करण्यात आली.
c) ती ऑर्थर हेन्री मॅकमोहन यांनी बनविली होती.
वरीलपैकी कोणे/ती विधान/ने बरोबर आहेत ?
- १) फक्त (a)   २) (a) आणि (b)   ३) (b) आणि (c)   ४) (a) आणि (c)
- 71) Consider the following statements.
- a) The boundary line between India and china is known as McMohan line.
b) It was determined in 1916.
c) It was prepared by Arthur Henry McMohan.
Which of the following statement given above is/are correct?
- 1) Only (a)   2) (a) and (b)   3) (b) and (c)   4) (a) and (c)
- ७२) मानव अधिकाराच्या संरक्षणासाठी युनोच्या कोणत्या ठरावांना भारताने मान्यता दिलेली आहे ?
- a) मानव अधिकारांची जाहीरनामा - १० डिसें.१९४८
b) सर्व प्रकारच्या वांशिक भेदभावाच्या निर्मूलनासाठीचा आंतरराष्ट्रीय ठराव.
c) महिलांविरुद्ध सर्व प्रकारच्या भेदभावाच्या निर्मूलनासंबंधीचा आंतरराष्ट्रीय ठराव.
d) लहान मुलांच्या अधिकारा विषयीचा ठराव.
- योग्य पर्याय निवडा :
- १) (a), (b) आणि (c)   २) (a), (b) आणि (d)
३) (a), (b), (c) व (d)   ४) फक्त (a)

- 72) Which resolutions of UNO have been ratified by India for protecting human rights ?
- a) Declaration of Human Rights - 10 Dec. 1948
b) International Convention of the Elimination of Racial Discrimination - ICERD.
c) Convention against the Elimination of all forms of Discrimination Against Women - CEDAW.
d) Convention on Rights of the Child - CRC
- Choose **correct** option :

- 1) (a), (b) and (c)   2) (a), (b) and (d)
3) (a), (b), (c) and (d)   4) Only (a)

- 73) २०२२-२३ च्या आकडेवारीनुसार, खालीलपैकी कोणत्या राज्याचा निर्यातीतील वाटा सर्वात जास्त आहे ?

- १) गुजरात   २) महाराष्ट्र   ३) तामीळनाडू   ४) केरळ

- 73) In 2022-23, which of the following state has highest share in export?

- 1) Gujarat   2) Maharashtra   3) Tamil Nadu   4) Kerala

- 74) ..... हा भारतीय वायुदल दिवस म्हणून पाळला जातो.

- १) ८ मार्च   २) ८ ऑक्टोबर   ३) १४ नोव्हेंबर   ४) २ ऑक्टोबर

- 74) ..... is observed as Indian Air Force Day.

- 1) 8 March   2) 8 October   3) 14 November   4) 2 October

- 75) जोड्या जुळवा.

लष्करी उपकरण

त्याचा उद्देश

a) स्वाथी (SWATHI)	i) हवेतील सत्त्वर चेतावणी व नियंत्रण पद्धती
b) नेत्र (NETRA)	ii) बहुउद्देशीय रॉकेट लाँचर
c) धनुष (Dhanush)	iii) शस्त्र शोधक रडार
d) पिनाका (Pinaka)	iv) अवजड तोफ

पर्यायी उत्तरे :

(a)	(b)	(c)	(d)
१) (iv)	(ii)	(iii)	(i)
२) (ii)	(iv)	(i)	(iii)
३) (i)	(iii)	(ii)	(iv)
४) (iii)	(i)	(iv)	(ii)

- 75) Match the following :

Defence Equipment

Its purpose

a) SWATHI	i) Airborne Early warning and control system
b) NETRA	ii) Multiple rocket launcher
c) Dhanush	iii) Weapon Locating Radar
d) Pinaka	iv) Heavy artillery gun

Answer options :

(a)	(b)	(c)	(d)
1) (iv)	(ii)	(iii)	(i)
2) (ii)	(iv)	(i)	(iii)
3) (i)	(iii)	(ii)	(iv)
4) (iii)	(i)	(iv)	(ii)

७६) जोड्या लावा :

प्रादेशिक संघटना

- a) दक्षिण-पूर्व आशिया देश संघटना (ASEAN)
b) शांघाई सहयोग संघटना (SCO)
c) पेट्रोलियम निर्यात करणाऱ्या देशांची संघटना (OPEC)
d) नॉर्थ अटलांटिक ट्रीटी संघटना (NATO)

मुख्यालय

- i) ब्रुसेल्स
ii) बीजिंग
iii) जकार्ता
iv) व्हिएन्ना

पर्यायी उत्तरे :

(a) (b) (c) (d)

- १) (i) (ii) (iii) (iv)
२) (iii) (ii) (iv) (i)
३) (ii) (iv) (iii) (i)
४) (iii) (i) (ii) (iv)

76) Match the pairs :

Regional Organisation

- a) Association of South East Asian Nation (ASEAN)
b) Shanghai Cooperation Organisation (SCO)
c) Organization of Petroleum Exporting Countries (OPEC)
d) North Atlantic Treaty Organisation (NATO)

Headquarters

- i) Brussels
ii) Beijing
iii) Jakarta
iv) Vienna

Answer options :

(a) (b) (c) (d)

- 1) (i) (ii) (iii) (iv)
2) (iii) (ii) (iv) (i)
3) (ii) (iv) (iii) (i)
4) (iii) (i) (ii) (iv)

७७) 'हिंदू : जगण्याची एक समृद्ध अडगळ' या ग्रंथाचे लेखक कोण ?

- १) नारायण सुर्वे
२) नागनाथ कोत्तापल्ले
३) भालचंद्र नेमाडे
४) डॉ. शंकरराव खरात

77) Who is the author of the book 'Hindu : Jaganyachi Ek Samrudh Adgal'?

- 1) Narayan Surve
2) Naganath Kottapalle
3) Bhalchandra Nemade
4) Dr. Shankarrao Kharat

७८) ..... हा भारतीय वायुदल दिवस म्हणून पाळला जातो.

- १) ८ मार्च
२) ८ ऑक्टोबर
३) १४ नोव्हेंबर
४) २ ऑक्टोबर

78) ..... is observed as Indian Air Force Day.

- 1) 8 March
2) 8 October
3) 14 November
4) 2 October

७९) 'युनिक आयडेंटिफिकेशन अथॉरिटी ऑफ इंडिया' (UIDAI) चे चेअरमन कोण आहेत ?

- १) नंदन निलेकेणी
२) गिरिजा व्यास
३) बी. सुब्बाराव
४) सी. रंगराजन

79) Who is the Chairman of the "Unique Identification Authority of India"?

- 1) Nandan Nilekeni
2) Girija Wyas
3) B. Subbarao
4) C. Rangarajan

- ८०) कवी ग्रेस यांना साहित्य अकादमी पुरस्कार कोणत्या पुस्तकासाठी मिळाला ?
१) संध्याकाळच्या कविता
२) कावळे उडाले स्वामी
३) वाच्याने हालते रान
४) चर्चबेल
- 80) For which book was poet 'Grace' honoured with Sahitya Academy Award ?
1) Sandhyakalchya Kavita
2) Kavle Udale Swami
3) Varyane Halte Ran
4) Churchbell

- ८१) खालील विधानांच्या अनुषंगाने योग्य निष्कर्ष निवडा.

विधाने :
अ) सर्व आंबे वांगी आहेत.
ब) सर्व वांगी टोमॅटो आहेत.
क) काही टोमॅटो संत्रे आहेत.

निष्कर्ष :
I) काही संत्रे वांगी आहेत.
II) काही वांगी आंबे आहेत.
III) काही आंबे संत्रे आहेत.
IV) सर्व टोमॅटो आंबे आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त IV
२) फक्त I किंवा III यापैकी एकच
३) फक्त II
४) फक्त I आणि III

- 81) Identify the correct conclusions from the following statements

Statements :
a) All mangoes are brinjal.
b) All brinjals are tomatoes.
c) Some tomatoes are oranges

Conclusions :
I) Some oranges are brinjals.
II) Some brinjals are mangoes.
III) Some mangoes are oranges.
IV) All tomatoes are mangoes.

Answer options :

- 1) Only IV
2) Either I or III only
3) Only II
4) Only I and III

- ८२) तुम्ही मोठ्या शहरात वाढलेले असून शासकीय नोकर म्हणून खेडेगावात तुमची नियुक्ती झाली. त्या खेडेगावातील असुविधांबद्दल ऐकून तुम्हाला काळजी वाटते. शिवाय नोकरीची अत्यंत गरज आहे. या परिस्थितीत तुम्ही काय कराल ?
१) नकार द्याल.

- २) हताश होऊन कशीतरी नोकरी करणार व दुसरीकडे प्रयत्न सुरू ठेवणार.
३) स्थानिक लोकांची मदत घेऊन सुविधा पूर्ण करण्याचा प्रामाणिक प्रयत्न करणार.
४) आहे त्या परिस्थितीत धन्यता मानून समायोजन साधण्याचा प्रयत्न करणार.

- 82) You got a government job, but you always stayed in the city. You are worried about the facilities available in the village. This job is very much required. What will you do in such type of situation?

- 1) Deny to serve.
2) Unwillingly carry on the job and try to get another job.
3) Get the help of locals and honestly try to achieve the facilities.
4) Console your mind and accept the situation and try to manage the situation.

८३) खालील माहितीवरून प्रश्नांचे उत्तर द्या :

- अ) प्रत्येक रेडिओ स्टेशनची फ्रिक्वेंसी कमीत कमी १० सायकलने जास्त किंवा कमी आहे.
ब) स्टेशन A हे B पेक्षा १० सायकलने कमी आहे.
क) स्टेशन B हे C पेक्षा २० सायकलने कमी आहे.
ड) स्टेशन D हे E पेक्षा ५० सायकलने जास्त आहे.
य) स्टेशन E हे F पेक्षा १० सायकलने जास्त आहे.
फ) स्टेशन F हे B पेक्षा ३० सायकलने कमी आहे.
C व E स्टेशनच्या मध्ये कोणती स्टेशन कार्य करतात ?

पर्यायी उत्तरे :

- १) B आणि A   २) B आणि F   ३) B आणि D   ४) D आणि A

83) Answer the question with the help of the following information :

- a) Each radio station transmits a frequency which is at least 10 cycles more or less than that of another station
b) Station A is 10 cycles lower than B.
c) Station B is 20 cycles lower than C.
d) Station D is 50 cycles higher than E.
e) Station E is 10 cycles higher than F.
f) Station F is 30 cycles lower than B.

Which stations are operating between C and E?

Answer options :

- 1) B and A   2) B and F   3) B and D   4) D and A

८४) दिलेला प्रश्न अभ्यासा आणि उत्तर मिळवण्यासाठीच्या माहितीचे वर्णन करणारा सर्वात उचित पर्याय निवडा.

वजनाच्या उतरत्या क्रमाने मांडणी केल्यानंतर S, U, A, D व B यातील सर्वात वरून तिसऱ्या स्थानी येणारा धातुचा तुकडा निवडा.

माहिती :

- a) A हा S व B पेक्षा वजनाचा आहे आणि U पेक्षा कमी वजनाचा आहे जो सर्वात वजनदार नाही.
b) B फक्त S पेक्षा वजनदार आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) व (b) दोन्ही माहिती घटक आवश्यक व पुरेसे आहेत.
२) फक्त माहिती (a) पुरेशी आहे परंतु माहिती (b) आवश्यक नाही.
३) जरी फक्त माहिती (b) पुरेशी असली तरी फक्त माहिती (a) पुरेशी नाही.
४) एकतर (a) किंवा (b) पुरेशी आहे.

84) Study the question given below and select the most appropriate option that describes information needed to get the answer.

Select the metal piece that is third from the top when arranged in the descending order of their weights among S, U, A, D and B ?

Information :

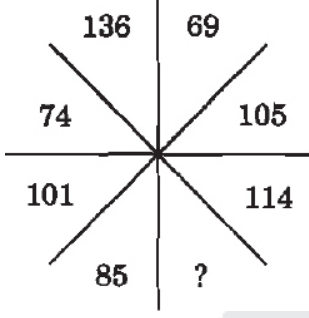
- a) A is heavier than S and B and is less heavy than U who is not the heaviest.
b) B is heavier than S only.

Answer Options :

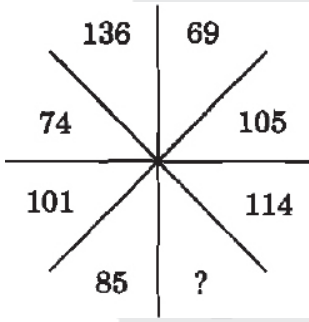
- 1) Both (a) and (b) necessary and sufficient.
2) (a) alone is sufficient but (b) is not necessary.
3) White (b) alone is sufficient (a) alone is not sufficient.
4) Either (a) or (b) is sufficient.

- ८५) फोटोकडे बोट दाखवत ईला, ईशाला म्हणाली "फोटोतील मुलगी ही माझ्या थोरल्या बहिणीच्या आजीच्या एकुलत्या एक मुलाच्या बायकोची पहिली कन्या आहे जी मुंबईला राहते." ईला कोण विषयी बोलली?
- १) ईलाची बहीण   २) ईला   ३) ईलाची मावशी   ४) अनिश्चित
- 85) Pointing to a photograph Ila said to Isha, "The girl in the photo is the first daughter of the wife of the only son of the grandmother of my elder sister, who stays at Mumbai." About whom did Ila say?
- 1) Ila's sister   2) Ila   3) Ila's aunty   4) Uncertain
- ८६) A, B, C, D, E, F आणि G या व्यक्ती गटकार्यासाठी वर्तुळाकार टेबलाभोवती परस्परांसमोर बसल्या आहेत. C व D या दोन्ही E च्या शेजारी आहेत. A ही F च्या डावीकडे लागून आहे. G ही H च्या उजवीकडे दुसरी आहे. B च्या स्थानासंबंधाने खात्रीने सत्य नसलेले विधान निवडा.
- १) जर A हा G च्या बाजूला बसलेली असेल तर फक्त B ही F च्या शेजारी असेल.
२) B ही एकतर D आणि F ची किंवा C आणि F च्या शेजारी असेल.
३) F ही E च्या डावीकडे तिसरी असेल तर B चे स्थान निश्चित होईल.
४) C व D यांची नेमकी स्थाने दिलेली नसल्यामुळे . चे स्थान निश्चित करता येत नाही.
- 86) A, B, C, D, E, F and G are person sitting around the circular table facing each other for group work. C and D both are neighbours of E. A is to the immediate left of F. G is second to the right of E. Select the statement that is certainly not true with respect to position of B.
- 1) If A is sitting next to G then only B is the neighbour of F.
2) B can be either neighbour of D and F or C and F.
3) Position of B gets fixed if F is third to the left of E.
4) B's position cannot be fixed as exact positions of C and D are not given.
- ८७) पुढील राशीसंबंधीची माहिती व त्यासंबंधीची विधाने अभ्यासा आणि यथार्थ निष्कर्ष निवडा.
- 'A @ B' म्हणजे 'A, B पेक्षा लहान तशीच B च्या समानही नाही.'
  - 'A * B' म्हणजे 'A, B पेक्षा लहान तशीच मोठीही नाही.'
  - 'A % B' म्हणजे 'A, B पेक्षा लहान तशीच B च्या समानही नाही.'
- विधाने : P % Q ; Q * R आणि R @ S
- निष्कर्ष :   I) S % Q   II) P @ Q   III) R @ P
- पर्यायी उत्तरे :
- १) फक्त (II) सत्य आहे.   २) फक्त (I) आणि (III) हे सत्य आहेत.
३) फक्त (I) सत्य आहे.   ४) फक्त (III) सत्य आहे.
- 87) Study the following information about mathematical natural quantities, statements about these and select the valid conclusion.
- 'A @ B' means 'A is neither smaller than nor equal to B'
  - 'A * B' means 'A is neither smaller than nor greater than B'
  - 'A % B' means 'A is neither greater than nor equal to B'
- Statements : P % Q; Q * R and R @ S.
- Conclusion :   I) S % Q.   II) P @ Q.   III) R @ P.
- Answer options :
- 1) Only (II) is true   2) Only (I) and (III) are true
3) Only (I) is true   4) Only (III) is true

- ८८) जर A = E, B = F आणि C = G, तर 'GO AHEAD' चे सांकेतिक रूप तुम्ही कसे कराल ?
 १) KSFLIFH   २) KSELIEH   ३) KSELIGH   ४) KSELIEG
- 88) If A = E, B = F and C = G, then how will you code 'GO AHEAD' ?
 1) KSFLIFH   2) KSELIEH   3) KSELIGH   4) KSELIEG
- ८९) प्रश्नचिन्हाच्या ठिकाणी येणारी संख्या शोधा.

- १) २   २) ४   ३) ०   ४) १
- 89) Find the missing number.

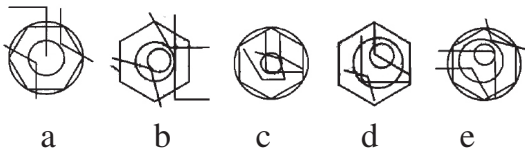

- 1) 2   2) 4   3) 0   4) 1
- ९०) दिलेल्या आकृत्यांची अचूक जोडी लावा.

पर्यायी उत्तरे :

- १) अ, ब   २) क, ड   ३) क, इ   ४) अ, इ
- 90) Pick up the correct pair of diagrams.

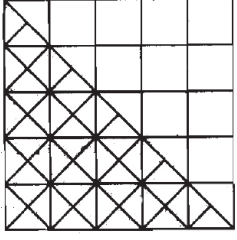
Answer options :

- 1) a, b   2) c, d   3) c, e   4) a, e

- ९१) १,२,३,४,५,६ या सहा अंकापासून कोणत्याही अंकाची पुनरावृत्ती न करता किती वेगवेगळ्या चार अंकी संख्या तयार होतील ? त्यातील किती संख्या या ४००० पेक्षा मोठ्या असतील ?
१) २७०, १२०   २) ३००, १४०   ३) ३६०, १६०   ४) ३६०, १८०
- 91) How many four digit numbers can be formed without repeating a digit from 1, 2, 3, 4, 5, 6 ? How many of these will be greater than 4000 ?
1) 270, 120   2) 300, 140   3) 360, 160   4) 360, 180
- ९२) जर $a : b = 2 : 3$, $b : c = 4 : 6$ आणि $c : d = 2 : 9$ तर मग $a : b : c : d$ आणि $a : d$:काढा ?
१) १०:११:१२:१३ आणि १०:१३   २) ९:१०:१५:१३ आणि ९ : १३
३) १०:१५:१८:९ आणि १०:९   ४) ११:१२:१३:१४ आणि ११:१४
- 92) If $a : b = 2 : 3$, $b : c = 5 : 6$ and $c : d = 2 : 1$ then find out $a : b : c : d$ and $a : d$?
1) 10 : 11 : 12 : 13 and 10 : 13   2) 9 : 10 : 15 : 13 and 9 : 13
3) 10 : 15 : 18 : 9 and 10 : 9   4) 11 : 12 : 13 : 14 and 11 : 14
- ९३) माधवीने मशीनरिसाठी ६०% रुपये आणि कच्च्या मालासाठी २५% रुपयांची गुंतवणूक केली. तिच्या हातात रु. १,८०० शिल्लक आहेत. तर तिने किती रुपये खर्च केले ?
१) रु. १०,१००   २) रु. १०,०००   ३) रु. १०,२००   ४) रु. १०,१०१
- 93) Madhavi invests 60% of her money in machinery and 25% in raw material. She is left with Rs. 1,800 cash in hand. How much money did she spend?
1) Rs. 10,100   2) Rs. 10,000   3) Rs. 10,200   4) Rs. 10,101
- ९४) एक आगगाडी ४५ मिनिटात अ आणि ब स्टेशनमधील ६० कि.मी. अंतर पार करते. जर आगगाडीचा वेग ताशी ५ कि.मी.ने कमी केला, तर तेच अंतर पार करण्यासाठी आगगाडीस मिनिटास किती वेळ लागेल ?
१) ४८ मिनिटे   २) ६० मिनिटे   ३) ५८ मिनिटे   ४) ४६ मिनिटे
- 94) A train covers a distance of 60 km between stations A and B in 45 minutes. If its speed is reduced by 5 km/hr, how much time in minutes will it take to cover the same distance?
1) 48 minutes   2) 60 minutes   3) 58 minutes   4) 46 minutes
- ९५) रंगारी A एक काम १० दिवसात पूर्ण करतो, वेळ नसल्याने त्याने B ला मदतीला म्हणून घेतले, B तेच काम ३० दिवसात पूर्ण करतो. त्या दोघांनी मिळून काम पूर्ण करण्याचा निर्णय घेतला. दोघे मिळून किती दिवसात ते काम संपवतील ?
१) $7 \frac{1}{2}$ २) $2 \frac{3}{4}$ ३) $6 \frac{3}{4}$ ४) $4 \frac{1}{2}$
- 95) Painter A can complete the work in 10 days, but he has no time, so he takes the assistance of B. B can complete the same work in 30 days. Now they decide to work together. In how many days will they complete that work?
1) $7 \frac{1}{2}$ 2) $2 \frac{3}{5}$ 3) $6 \frac{9}{5}$ 4) $4 \frac{5}{2}$

- ९६) एका दुकानदाराने ८ टन गहू विकत घेतले आणि त्यातून ५.७ टन विकले. आता त्याच्याजवळ किती किलोग्रॅम गहू आहेत ?
१) २३९ किलोग्रॅम   २) २३४ किलोग्रॅम   ३) २३.९ किलोग्रॅम   ४) २३०० किलोग्रॅम
- 96) A shopkeeper bought 8 tons of wheat and sold 5.7 tons out of it. How many kilograms of wheat is he left with now?
1) 239 kg   2) 234 kg   3) 23.9 kg   4) 2300 kg
- ९७) अमर, अकबर आणि अँथनी यांनी १ जानेवारीला भागीदारीत एक व्यवसाय सुरु केला. अमरने १ जानेवारीला ₹ ३००० गुंतवले, अकबर व अँथनीने अनुक्रमे ₹ ५००० आणि ₹ ८०००, अनुक्रमे १ जून व १ सप्टेंबरला गुंतवले. वर्षाच्या शेवटी त्यांना ₹ ४९२० इतका फायदा झाला असल्यास अँथनीला त्याच्या गुंतवणुकीवर किती लाभांश मिळेल ?
१) ₹ १२००   २) ₹ १२८०   ३) ₹ १३००   ४) ₹ १३८०
- 97) Amar, Akabar and Anthony form a partnership firm on 1st January. Amar invests his ₹ 3000 on 1st January. Akabar and Anthony however invest ₹ 5000 and ₹ 8000 on 1st June and 1st September respectively. If the profit at the end of the year is ₹ 4120, how much amount will Anthony get as his share of profit ?
1) ₹ 1200   2) ₹ 1280   3) ₹ 1300   4) ₹ 1380
- ९८) एक माणूस १५ कि.मी. दक्षिणेकडे चालतो आणि नंतर उजवीकडे वळतो. नंतर ७ कि.मी. चालल्यानंतर तो डावीकडे वळतो आणि १ कि.मी. चालतो. आता त्याच्या आरंभ स्थळापासून तो कोणत्या दिशेला आहे ?
१) पश्चिम   २) दक्षिण   ३) ईशान्य   ४) नैऋत्य
- 98) A man walks 15 km towards south and then turns to the right. After walking 7 km he turns to the left and walks 1 km. In which direction is he from the starting place now?
1) West   2) South   3) North-East   4) South-West
- ९९) ७ वर्षांच्या शफीने त्याच्या डाव्या हाताच्या बोटांवर संख्या मोजायला सुरुवात केली. अंगठ्यावर १, तर्जनीवर २, मध्यमेवर ३, अनामिकेवर ४, करंगळीवर ५ मोजून त्याने उलट दिशेला अनामिकेवर ६, मध्यमेवर ७, तर्जनीवर ८ आणि अंगठ्यावर ९ मोजले व पुन्हा तर्जनीवर १०, मध्यमेवर ११ याप्रमाणे मोजणी केली या विशिष्ट पद्धतीने मागे पुढे जात अनामिकेवर २० येईपर्यंत मोजले. जर तो अशीच मोजणी करत राहिला तर २०१५ साठी मोजले जाणारे बोट निवडा.
१) मध्यमा   २) तर्जनी   ३) अंगठा   ४) अनामिका
- 99) 7 year old Shafi began to count on the fingers of his left hand. He started by calling thumb 1, the first finger 2, middle finger 3, ring finger 4, little finger 5 then reversed the direction, calling ring finger 6, middle finger 7, first finger 8 and thumb 9, then back to the first finger 10, middle finger 11 and so on. He continued to count back and forth in this peculiar manner until he reached to count 20 on his ring finger. Select the finger on which he will count 2015 if he continues counting.
1) Middle finger   2) 1st finger   3) Thumb   4) Ring finger

१००) खालील आकृतीसंबंधात कोणते विधान/विधाने अचूक आहे/आहेत.

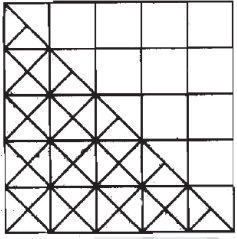

- अ) ९५ त्रिकोण आणि १६५ चौरस
ब) १०० त्रिकोण आणि ९० चौरस
क) १०० त्रिकोण, १४५ चौरस आणि ९५ आयत
ड) ६८ आयत
इ) वरीलपैकी एकही अचूक नाही

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त अ   २) फक्त ब आणि ड   ३) फक्त अ   ४) फक्त इ

100) Which statement/statements is/are correct about the following figure?

- a) 95 triangles and 165 squares
b) 100 triangles and 90 squares
c) 100 triangles, 145 squares and 95 rectangles
d) 68 rectangles
e) None of the above is correct

Answer options :

- 1) Only a   2) Only b and d   3) Only c   4) Only e

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब/क) परीक्षा टेस्ट सेरीज

पेपर क्रमांक – २ : सामान्य क्षमता चाचणी टेस्ट (१)

१-४	२-३	३-१	४-१	५-२	६-१	७-३	८-४	९-२	१०-४
११-४	१२-४	१३-२	१४-२	१५-३	१६-४	१७-४	१८-४	१९-३	२०-३
२१-३	२२-३	२३-१	२४-४	२५-२	२६-२	२७-३	२८-१	२९-२	३०-१
३१-१	३२-३	३३-२	३४-१	३५-२	३६-२	३७-१	३८-३	३९-४	४०-२
४१-३	४२-२	४३-४	४४-१	४५-३	४६-१	४७-२	४८-२	४९-३	५०-१
५१-३	५२-१	५३-४	५४-३	५५-१	५६-१	५७-३	५८-२	५९-४	६०-४
६१-३	६२-१	६३-१	६४-४	६५-३	६६-१	६७-४	६८-१	६९-३	७०-२
७१-४	७२-३	७३-१	७४-२	७५-४	७६-२	७७-३	७८-२	७९-१	८०-३
८१-३	८२-३	८३-१	८४-२	८५-४	८६-४	८७-२	८८-२	८९-३	९०-३
९१-४	९२-३	९३-३	९४-१	९५-१	९६-४	९७-२	९८-४	९९-१	१००-४

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब) / (गट क)

पेपर क्रमांक - १ : मराठी व इंग्रजी

१) मराठी भाषा (५०)

- (१) सर्वसामान्य शब्दसंग्रह / १५
- (२) वाक्यरचना / १३
- (३) व्याकरण / १२
- (४) म्हणी व वाक्प्रचार (अर्थ व उपयोग) / ५
- (५) उतान्यावरील प्रश्नोत्तरे / ५

(२) इंग्रजी भाषा / ५०

- (6) Common Vocabulary / 10
- (7) Sentence Structure / 20
- (8) Grammar / 10
- (9) Use of Idioms and Phrases / 5
- (10) Comprehension / 5

पेपर क्रमांक - २ : सामान्य अध्ययन व बुद्धिमापन चाचणी

- १) सामान्य बुद्धिमापन व आकलन / १०
- २) चालू घडामोडी - जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील / १०
- ३) अंकगणित आणि सांख्यिकी / १०
- ४) अ) माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ / ५
ब) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५ / ५
- ५) भारतीय संघराज्य व्यवस्था, राज्यघटना, स्थानिक स्वराज्य व्यवस्था, कार्यकारी मंडळ, न्यायमंडळ, विधीमंडळ / १५
- ६) अ) भारताचा व महाराष्ट्राचा भूगोल / १०
ब) पर्यावरण / ५
- ७) सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान / १५ -
अ) भौतिकशास्त्र (फिजिक्स) / २
ब) रसायनशास्त्र (केमिस्ट्री) / २
क) प्राणीशास्त्र (झूलॉजी) / २
ड) वनस्पतिशास्त्र (बॉटनी) / २
इ) दूरसंवेदन, हवाई व ड्रोन छायाचित्रण, भौगोलिक माहिती प्रणाली व त्याचे उपयोजन / २
फ) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान / ५
- ८) अर्थव्यवस्था व नियोजन, विकास विषयक अर्थशास्त्र आणि कृषी / १५
१) समग्रलक्षी अर्थशास्त्र, विकास विषयक अर्थशास्त्र / ६
२) भारतीय अर्थव्यवस्था आणि कृषी / ९

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब)
Maharashtra Non Gazetted Services Main Examination (Group B)

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - दोन

पेपर क्र.-१ - २०० गुण

पेपर क्र.-२ - २०० गुण

एकूण - ४०० गुण

शारीरिक चाचणी व मुलाखत - केवळ पोलीस उप निरीक्षक पदाकरीता

(शारीरिक चाचणी - १०० गुण, मुलाखत - ४० गुण)

पेपर क्र. व संकेतांक	विषय	प्रश्नसंख्या	गुण	दर्जा	माध्यम	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
१ (सांकेतांक १०६२)	मराठी	५०	१००	बारावी	मराठी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
	इंग्रजी	५०	१००	पदवी	इंग्रजी		
२ (सांकेतांक १०६३)	सामान्य अध्ययन व बुद्धिमत्ता चाचणी	१००	२००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरित असेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

पेपर क्रमांक - १ - मराठी, इंग्रजी या विषयामध्ये खालील घटक/ उपघटकांचा समावेश असेल.

अ.क्र.	विषय
१	मराठी :- सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्यप्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उताऱ्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
२	इंग्रजी :- Common Vocabulary, Sentence structure, Grammar, use of Idioms and phrases & their meaning and comprehension of passage.

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट क)
(सहायक मोटार वाहन निरीक्षक पद वगळून अन्य पदांकरीता)

Maharashtra Non Gazetted Services Main Examination (Group C)
(All posts excluding Assistant Motor Vehicle Inspector Post)

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - दोन

पेपर क्र.-१ - २०० गुण

पेपर क्र.-२ - २०० गुण

एकूण - ४०० गुण

पेपर क्र. व संकेतांक	विषय	प्रश्नसंख्या	गुण	दर्जा	माध्यम	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
१ (सांकेतांक १०६४)	मराठी	५०	१००	बारावी	मराठी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
	इंग्रजी	५०	१००	पदवी	इंग्रजी		
२ (सांकेतांक १०६५)	सामान्य अध्ययन व बुद्धिमत्ता चाचणी	१००	२००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरितअसेल तर, अशा प्रकरणां नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

पेपर क्रमांक - १ - मराठी, इंग्रजी या विषयामध्ये खालील घटक/ उपघटकांचा समावेश असेल.

अ.क्र.	विषय
१	मराठी :- सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्यप्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उताऱ्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
२	इंग्रजी :- Common Vocabulary, Sentence structure, Grammar, use of Idioms and phrases & their meaning and comprehension of passage.

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब)/(गट क) २०२३

पेपर क्रमांक – २ : सामान्य क्षमता चाचणी सविस्तर अभ्यासक्रम

- १) भारताचा व महाराष्ट्राचा भूगोल / १०
- २) पर्यावरण / ५
- ३) सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान / १५
  - अ) भौतिकशास्त्र (फिजिक्स)
  - ब) रसायनशास्त्र (केमिस्ट्री)
  - क) प्राणीशास्त्र (झूलॉजी)
  - ड) वनस्पतिशास्त्र (बॉटनी)
  - इ) दूरसंवेदन, हवाई व ड्रोन छायाचित्रण, भौगोलिक माहिती प्रणाली व त्याचे उपयोजन
  - फ) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान
- ४) अर्थव्यवस्था व नियोजन, विकास विषयक अर्थशास्त्र आणि कृषी / १५
  - अ) समग्रलक्षी अर्थशास्त्र, विकास विषयक अर्थशास्त्र
  - ब) भारतीय अर्थव्यवस्था आणि कृषी
- ५) भारतीय संघराज्य व्यवस्था, राज्यघटना, स्थानिक स्वराज्य व्यवस्था, कार्यकारी मंडळ, न्यायमंडळ, विधीमंडळ / १५
- ६) माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ / ५
- ७) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५ / ५
- ८) चालू घडामोडी - जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील / १०
- ९) सामान्य बुद्धिमापन व आकलन / १०
- १०) अंकगणित आणि सांख्यिकी / १०

(१) भारताचा व महाराष्ट्राचा भूगोल / १०

- १) महाराष्ट्राचा व भारताचा प्राकृतिक भूगोल - खडक, भौगोलिक उत्क्रांती व वैशिष्ट्ये
- २) विविध भूरूपे, पर्वत आणि पठार - टेकड्या, रांगा, शिखरे, घाट
- ३) मुख्य प्राकृतिक विभाग - हिमालय, मैदाने, किनारपट्टी, पठार, सह्याद्री, कोकण, बेटे
- ४) हवामानशास्त्र, पर्जन्यमान व तापमान
- ५) पर्जन्यातील विभागवार बदल
- ६) नद्या - धरणे आणि सिंचन प्रकल्प
- ७) नैसर्गिक संपत्ती - वने, शेती - जमिनीचे प्रकार, प्रमुख पिके
- ८) खनिजे आणि ऊर्जा संसाधने, आर्थिक भूगोल - वाहतूक आणि पर्यटन, उद्योग, शहरे
- ९) राजकीय विभाग, प्रशासकीय विभाग - भाषा, जमाती आणि वंश, स्थाने आणि सीमा
- १०) मानवी व सामाजिक भूगोल - लोकसंख्या, लोकसंख्येचे स्थानांतर व त्याचे उगम व इष्टस्थानावरील परिणाम, ग्रामीण वस्त्या व तांडे, झोपडपट्ट्या व त्यांचे प्रश्न

(२) पर्यावरण / ५

- ११) मानव विकास व पर्यावरण, पर्यावरणपूरक विकास, परिस्थितिकी
- १२) नैसर्गिक साधनसंपत्तीचे विशेषतः वनसंपत्तीचे संधारण
- १३) विविध प्रकारची प्रदूषणे व पर्यावरणीय आपत्ती

- १४) ग्लोबल वॉर्मिंग व हरित वायू
१५) पर्यावरण संवर्धनात कार्यरत असलेल्या राज्य/राष्ट्र/ जागतिक पातळीवरील संघटना व संस्था

(३) सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान / १५

अ) भौतिकशास्त्र (फिजिक्स) / २

- १६) गतीशास्त्र, उष्णता, लहरी - प्रकाश, ध्वनी, विद्युतचुंबकीय लहरी
१७) विद्युतशास्त्र, चुंबकत्व, अणुविज्ञान, खगोलशास्त्र आणि अंतराळ विज्ञान

ब) रसायनशास्त्र (केमिस्ट्री) / २

- १८) आवर्तसारणी - धातू, अधातू, क्षार, आम्ल, संयुगे, वायू, खते
१९) रासायनिक अभिक्रिया, सेंद्रिय रसायनशास्त्र - हायड्रोकार्बन्स, कीटकनाशके, इंधन

क) प्राणीशास्त्र (झूलॉजी) / २

- २०) पेशीविज्ञान व चयापचयन, प्राण्यांचे वर्गीकरण आणि उदाहरणे, प्राणी शरीरविज्ञान
२१) उपयुक्त आणि हानीकारक प्राणी - पशुपालन, दुग्धव्यवसाय, कुक्कुटपालन

ड) वनस्पतिशास्त्र (बॉटनी) / २

- २२) वनस्पतींचे वर्गीकरण आणि उदाहरणे
२३) कृषीविज्ञान व वनशास्त्र, उपयुक्त आणि हानिकारक वनस्पती - फलोत्पादन आणि फुलशेती

इ) दूरसंवेदन, हवाई व ड्रोन छायाचित्रण, भौगोलिक माहिती प्रणाली व त्याचे उपयोजन / २

- २४) दूरसंवेदन, हवाई व ड्रोन छायाचित्रण
२५) भौगोलिक माहिती प्रणाली व त्याचे उपयोजन

फ) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान / ५

- २६) संगणक तंत्रज्ञान - आधुनिक समाजातील संगणकाची भूमिका, वेगवेगळ्या क्षेत्रातील जीवनात संगणकाचा वापर
२७) कम्युनिकेशन तंत्रज्ञान - डाटा कम्युनिकेशन, नेटवर्किंग आणि वेब टेक्नॉलॉजी
२८) सायबर गुन्हे व त्यास प्रतिबंध
२९) शासनाचे आयटी कार्यक्रम - मिडीया लॅब एशिया, विद्या वाहिनी, ज्ञान वाहिनी, सामूहिक माहिती केंद्र इत्यादी
३०) माहिती तंत्रज्ञान उद्योग - भारतातील माहिती तंत्रज्ञान उद्योगाची वाढ

(४) अर्थव्यवस्था व नियोजन, विकास विषयक अर्थशास्त्र आणि कृषी / १५

अ) समग्रलक्षी अर्थशास्त्र, विकास विषयक अर्थशास्त्र -

- ३१) समग्रलक्षी अर्थशास्त्र, महागाई - कारणे, परिणाम, नियंत्रण, उपाय
३२) सार्वजनिक वित्त - आर्थिक व वित्तीय धोरण, लेखापरीक्षण
३३) आंतरराष्ट्रीय व्यापार आणि आंतरराष्ट्रीय भांडवल
३४) वृद्धी आणि विकास - क्षेत्रीय वाढ, एसडीजी, पंचवार्षिक योजना व विकास कार्यक्रम
३५) गरिबी/ बेकारी - कारणे, स्वरूप, प्रकार, मोजमाप आणि अंदाज, गरिबी निर्मूलन कार्यक्रम, रोजगार निर्मिती कार्यक्रम
३६) विकास कार्यक्रम - सामाजिक सुरक्षा, शिक्षण, आरोग्य, महिला, मुले, ज्येष्ठ नागरिक वंचित गटांच्या संदर्भात सर्वसमावेशकता

ब) भारतीय अर्थव्यवस्था आणि कृषी -

- ३७) भारतीय अर्थव्यवस्था, भारतीय अर्थव्यवस्थेची आव्हाने व आर्थिक सुधारणा
३८) भारतीय शेती व ग्रामीण विकास - उत्पादकता, सुधारणा, विविध घटकासाठी सवलती व अनुदाने
३९) सहकार - कृषी वित्त पुरवठा, विपणन, किंमती
४०) मौद्रिक व वित्तीय क्षेत्र - चलन पुरवठा, क्रेडिट आणि मॉनिटरी पॉलिसी
४१) सार्वजनिक वित्त व वित्तीय संस्था - महसूल, अर्थसंकल्प, सार्वजनिक खर्च

- ४२) उद्योग व सेवा क्षेत्र
- ४३) पायाभूत सुविधा विकास
- ४४) भारताचा विदेशी व्यापार – आकारमान, दिशा आणि रचना
- ४५) महाराष्ट्राची अर्थव्यवस्था

(५) भारतीय राज्यव्यवस्था / १५

* भारतीय संघराज्य व्यवस्था, भारतीय राज्यघटना, स्थानिक स्वराज्य व्यवस्था, कार्यकारी मंडळ, न्यायमंडळ, विधीमंडळ –
अ) भारतीय राज्यघटना –

- ४६) घटना कशी तयार झाली – संविधान सभा, स्रोत, समित्या, चिन्हे
- ४७) घटनेच्या प्रस्तावनेमागची भूमिका व तत्त्वे, निधर्मो राज्य, ठळक वैशिष्ट्ये
- ४८) संविधानातील महत्त्वाची कलमे – परिशिष्टे, घटनादुरुस्ती
- ४९) मूलभूत हक्क व कर्तव्ये
- ५०) राज्यधोरणाची मार्गदर्शक तत्त्वे – शिक्षण, युनिफॉर्म सिव्हील कोड
- ५१) संविधानात्मक आयोग आणि मंडळे

ब) भारतीय संघराज्य व्यवस्था –

- ५२) केंद्र व राज्य संबंध – नवीन राज्ये

क) कार्यकारी मंडळ, न्यायमंडळ, विधीमंडळ –

- ५३) स्वतंत्र न्यायपालिका
  - ५४) राज्यपाल, मुख्यमंत्री व मंत्रिमंडळ – भूमिका, अधिकार व कार्य
  - ५५) राज्य विधीमंडळ – विधानसभा, विधानपरिषद व त्यांचे सदस्य, अधिकार, कार्य व भूमिका, विधी समित्या
  - ५६) केंद्रीय विधीमंडळ – लोकसभा व राज्यसभा
  - ५७) केंद्रीय कार्यकारी मंडळ – राष्ट्रपती, उपराष्ट्रपती व पंतप्रधान
- ड) स्थानिक स्वराज्य व्यवस्था –
- ५८) पंचायत राजची उत्क्रांती – कायदे, समित्या, घटनादुरुस्ती
  - ५९) ग्रामपंचायत, तालुका पंचायत, जिल्हा परिषद – रचना व कार्ये
  - ६०) जिल्हा व नागरी प्रशासन – रचना व कार्ये

(६) माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ / ५

- ६१) माहिती अधिकार कायद्याची उत्क्रांती, सुधारणा व इतर बाबी
- ६२) माहिती अधिकार कायद्यातील महत्त्वाची कलमे
- ६३) माहिती अधिकार कायद्याशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
- ६४) माहिती अधिकार कायदानुसारची कारवाई व शिक्षेची तरतूद
- ६५) माहिती अधिकार कायद्यातील त्रुटी व दुरुस्त्या, अपील

(७) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५ / ५

- ६६) लोकसेवा हक्क कायद्याची उत्क्रांती, सुधारणा व इतर बाबी
- ६७) लोकसेवा हक्क कायद्यातील महत्त्वाची कलमे
- ६८) लोकसेवा हक्क कायद्याशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
- ६९) लोकसेवा हक्क कायदानुसारची कारवाई व शिक्षेची तरतूद
- ७०) लोकसेवा हक्क कायद्यातील त्रुटी व दुरुस्त्या, अपील

(८) चालू घडामोडी – जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील / १०

- ७१) जागतिक राजकीय घटना – संघटना, आंतरराष्ट्रीय संबंध, मानवी हक्क विषयक घटना, संरक्षणविषयक घटना
- ७२) राष्ट्रीय राजकीय घटना – निवडणुका, प्रशासन, न्यायालयीन निकाल, आयोग, कायदे व घटनादुरुस्त्या, आंदोलने
- ७३) आर्थिक व वित्तीय घटना – विदेशी व्यापार, अर्थसंकल्प व सार्वजनिक वित्त, बँकिंग व वित्त, दारिद्र्य व बेकारी
- ७४) वैज्ञानिक घटना – आण्विक प्रकल्प, आयसीटी, अवकाशविज्ञान, वैज्ञानिक संस्था व संशोधक, जैवतंत्रज्ञान, रोगविज्ञान
- ७५) सामाजिक व शैक्षणिक घटना – सामाजिक सुरक्षेचे उपक्रम व पुढाकार, शैक्षणिक व आरोग्य क्षेत्रातील घटना
- ७६) भौगोलिक व पर्यावरणविषयक घटना – प्रकाशझोतातील स्थळे, राजकीय भूगोल, पर्यावरण परिषदा, कायदे, आपत्तीव्यवस्थापन
- ७७) सांस्कृतिक व साहित्यिक घटना – संगीत व नृत्य, चित्रपट, यात्रा, संस्था व स्मारके, पुस्तके व लेखक, साहित्य संमेलन
- ७८) क्रीडाविषयक घटना व सामान्यज्ञान – क्रीडा स्पर्धा, खेळाडूंची कामगिरी, महत्त्वाचे दिवस, सर्वप्रथम, सर्वात मोठे/छोटे
- ७९) नेमणुका, नियुक्ती व प्रकाशझोतातील व्यक्ती
- ८०) पारितोषिक, पुरस्कार व बहुमान

(९) सामान्य बुद्धिमापन व आकलन / १०

- ८१) विधाने आणि युक्तिवाद, गृहितके, निष्कर्ष
- ८२) परिच्छेदांवरून निष्कर्ष, परिस्थिती आणि प्रतिसाद, विधान आणि कृतीचा मार्ग
- ८३) निर्णय घेणे, समस्या सोडवणे, प्रतिपादन-कारण, कूट माहितीवरील प्रश्न
- ८४) डेटा सफिसिएन्सी, विधानाच्या सत्यतेची पडताळणी
- ८५) नातेसंबंध, विश्र्लेषण
- ८६) बैठक, क्रम व मांडणी व्यवस्था, मानांकन चाचणी
- ८७) गणितीय तर्क, मशीन इनपुट व चिन्हे
- ८८) सांकेतिक भाषा, साम्य, तुलना, वर्गीकरण
- ८९) संख्या आणि वर्णमालिका
- ९०) आकृत्या व घनावरील प्रश्न, वेन आकृत्या

(१०) अंकगणित आणि सांख्यिकी / १०

- ९१) संख्याप्रणाली – लसावि, मसावि, वर्गमूळ आणि घनमूळ
- ९२) बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश अपूर्णांक
- ९३) टक्केवारी, भागीदारी, गुणोत्तर आणि प्रमाण, मिश्रण, साखळी नियम
- ९४) वेळ व अंतर, रेल्वे, बोट व जलप्रवाह
- ९५) काळ व काम
- ९६) नफा आणि तोटा, विक्री आणि खरेदी
- ९७) साधे व चक्रवाढ व्याज
- ९८) दिशानिर्देश, घड्याळ, कॅलेंडर, वय
- ९९) संभाव्यता, क्रमचय, सरासरी
- १००) आलेख, तक्ते, भूमिती